

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 30—
za pol leta 15—
za četrt leta 7.50
za 1 mesec 2.50

Posamezna številka 1 K.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.
Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 47

Ptuj, 21. novembra 1920

II. letnik

Nedeljski shod JDS v Ptuju.

Pri natlačeno polni dvorani otvoril je predsednik krajevne organizacije dr. Gosak pretečeno nedeljo shod jugoslovanske demokratske stranke. V odločnih besedah je dal duska našemu ogorčenju proti ropu, ki ga je izvršila Italija nad našo zemljo in našim narodom s tem, da je nasilno odrezala od našega telesa najboljši del in zaslužnija eno tretjino našega naroda v gospodarsko, kulturno in politično smrt.

Mi tega nasilstva ne priznavamo in naša stranka, koje ideal je svobodna in jedina Jugoslavija, bode storila vse, da oslobodimo tudi te naše brate iz tujega jarma. Zato pa pozivljamo vse, kojim leži na srcu meč in blagor naše države, ki čutijo napredno, da se strnejo v naše vrste, ker le, če smo močni, bomo imeli uspehe.

Nato so v triurnem, stvarnem in vsestranskem razmotrivanju podali nastopivši govorniki, pred vsemi burno pozdravljen minister dr. Kukovec, Rebek, dr. Brezigar, dr. Serbec in dr. Fermevc program in cilje jugoslovanske demokratske stranke, kojih glavne misli podamo v kratkem izvlečku.

Sedanje volitve so najpomembnejše, kar smo jih kedaj imeli in jih bomo kedaj v prihodnjem doživeli. Ne volimo navadnih poslancev, ampak volimo ustavotvornoskupščino, gradimo temelje naše države, od katerih je odvisna usoda naše domovine. Sovražniki našega jedinstva pa poskušajo vse, da nas razdvojijo, razcepijo in potem požrejo ter se v ta namen poslužujejo vsakega še tako umazanega sredstva, ščuvajo brata proti bratu, žene proti možem, nerazsodno mase proti oblastvom in račun bomo plačevali sami.

V nas ni več one notranje sile domovinske navdušenosti in požrtvovalnosti, katero bi rabili in morali imeti v sedanjih resnih časih. Čepimo se v majhne frakcije in strančice, vsak le kritizira, za resno delo pa nima nikakega smisla.

In vendar nas čaka toliko dela na polju našega kmetijstva, kateremu moramo ustvariti zdrav razvoj in možnost, da bode lahko prodajal svoje pridelke in po ceni nakupoval svoje potrebščine. Davki se morajo pravično razdeliti, gospodarsko močnim težja bremena, slabše pa ščititi.

Naše obrtništvo trpi pod osemurnim delavnikom; vsaj toliko svobode mu moramo priboriti, da bode tudi smel delati, kdor hoče, kolikor hoče. Preudariti treba sedanji ustroj bolniških blagajn, ki so postale agitacijsko sredstvo socijalnih demokratov, upeljati starostno zavarovanje, urediti obrtno šolstvo itd.

Naš uvoz in izvoz se mora spraviti v sklad, carine urediti po tem, kar rabimo in kar pridelujemo sami; ta ne sme ubijati naše industrije in našega trgovstva, od kojih pa zahtevamo, da se zadovolje s poštenim zaslužkom.

Naše uradništvo, ki žrtvuje vse za narod in državo, mora dobiti stališče, da bode neodvisno in brez skrbi za svoj gmotni položaj, se lahko posvečalo svojemu poklicu in ne bode mogel pometati z njim vsak politični kričač.

Da se zboljša naša uprava, zahtevamo samoupravna okrožja, kjer bomo upravljali naše gospodarske stvari samo potom izvoljenih okrožnih zastopstev in si prihranili stroške dragih poverjeništev, ki nimajo smisla in razumevanja za naše gospodarske težnje.

Utaditi si moramo naše meje, urediti državo na znotraj in jo rešiti raznih prekućuhov, za to pa rabimo dobro in disciplinirano armado, ki bode naš ponos in strah našim sovragom in potem bomo imeli kredit na zunaj, naša valuta bode rastla in izginila bode draginja, ki tlači vse sloje.

Vse to pa dosežemo le potom močne in urejene države, kjer sodelujejo vsi stanovi in vsa tri plemena, kakor jih združuje jedina jugoslovanska demokratska stranka, ne pa s hujskanjem stana proti stanu in demagoškimi frazami, kakor to pridigujejo narodni socijalci in samostojneži, po katerih hočejo priti nekatere elementi za vsako ceno do moči, še manj pa z ustanavljanjem samo slovenske države, ki ni zmožna, živeti ali s samo vero, kakor to pridigujejo naši klerikalci, katerim pa je ravno vera le kravja kupčija.

Vseh teh kandidatov vpijejo po svojih shodih volilcem, da so proti davkom, proti vojaštvu, proti uradništvu, pač proti vsemu, kar ne trobi v njihov rog, obljubujejo zvezde z neba, čeravno morajo dobro vedeti, da brez vsega tega ni mogoče državno življenje, če pa zgine država, zgine tudi vse skupaj.

Radi tega pa pričakujemo, da bode zmagal 28. zdrav duh in zdrav razum in s tem jugoslovanska demokratska stranka, ki bode gotovo najmočnejša v bodočem parlamentu.

Resna in stvarna so bila izvajanja vseh govornikov, brez vsakega obrekovanja in vsakih osebnosti, kakor so resni ti odločilni časi.

Istega dne popoldne se je vršil tudi v Ormožu shod jugoslov. demokratske stranke, kjer je bil, čeravno šesti istega dne, ravnatako polnoštevilno obiskan in najlepši od vseh šestih.

Na obeh shodih so se sprejele enoglasno sledeče resolucije:

Resolucije:

1. Dne 14. novembra 1920 na shodu v Ptuju zbrani volilci z ogorčenjem odločno protestiramo proti taki pogodbi z Italije, ki nas gospodarsko, kulturno in politično ubija, odriva od morja in pooblašča g. ministra dr. Kukovca, da po danem položaju kot zastopnik slovenskega dela JDS v vladi izvaja po svojem najboljšem preudarku primerne posledice.

2. Obsojamo najnovejšo klerikalno gonjo proti armadi kot prikrit koj proti državnemu edinstvu.

3. Se priključujemo resolucijam celjskega shoda JDS glede okrožne samouprave.

4. Izražamo zaupanje ministru dr. Kukovcu in narodnima poslancema gg. Kejžarju in Voglarju.

Druga delitev Slovenije.

Po Koroškem plebiscitu je došla St. Margherita. Sklenjena je z Italijani pogodba,

s katero se je izvršila druga delitev Slovenije. Dve petini Slovencev ste ostali pod tujčevim jarmom.

Cel naš narod drhti razbarjenja in nepopisnega gnjeva. Edini smo si vsi, da te delitve naš narod nikdar ne prizna.

Nobeno papirno prijateljstvo do Italijanov, nobene pogodbe ne bodo mogle zatreti v našem narodu neugasljivega sovraštva do Lahov, ki so nam s silo in zvijačo odtrgali tretjino naroda. Vojna je uničila za enkrat našo odporno silo; ali hvala Bogu, mi smo mlad in svež narod, ki bode rodil še bojevite in krepke sinove.

Dasi pa kot narod ne moremo priznati pogodbe v St. Margheriti, vendar ne kanimo delati radi tega v sedanjih kritičnih časih domovini in državi težkoč. Že po koroškem plebiscitu smo se prerili do spoznanja, da ne zaležejo ničesar prazne grožnje, katerih sedaj nikdo ne more udejestviti, temveč da nam prinese maščevanje in zadoščenje sistematično delo, sistematično in žilavo zasledovanje onega cilja, ki mora postati zvezda vodnica naše politike, to je osvobojenje podjarmljenih bratov. Zgodovina nam kaže, da ujedinjanje narodov ne gre preko noči. Prusi so gradili dve stoletji oni nemški Viljemov imperij, ki bi bil v svetovni vojni zadnjih let malone pohodil celo Evropo. Italijani so delali celo stoletje iz malega Pijemonta ven na združenje vseh svojih rojakov v eno kraljevino. In po več ko sto letih se je izpolnil sen Jurija Karadžordževića o ujedinjenju vseh Srbov v eno močno državo. Vsi ti narodi so se borili za svoje ujedinjenje v mnogih krvavih vojnah, z dolgoletnim gospodarskim in diplomatičnim delom. Vse to čaka tudi nas. Ne bili bi končno tudi ujedinjenja vredni, ako bi se zanj trdo ne borili.

Jugoslovanski demokratski stranki se rado očita patrijotizem, se ji zamerja radikalno državotvorno delo. Ali uči nas Koroška, uči nas tudi sedanje italijansko nasilje, da Slovenci svojih narodnih idealov brez močne države z vsemi njenimi vojaškimi in gospodarskimi sredstvi ne dosežemo. Vsled tega bode stranka pri svojem državotvornem stremljenju tudi ostala in je prepričana, da bode našla v bodoče vedno več razumevanja za to svoje delo tudi pri ostalih slovenskih političnih skupinah in strankah.

Besedilo pogodbe.

Po konstataciji, kdo je zastopal pri pogajanjih obe državi, se določi v točki prvi meja med Italijo in Jugoslavijo od Karavank do morja. Iz tega članka je razvidno, da so obdržali Italijani, vse, kar so že imeli doslej zasedenega z edino izjemo pri Logatcu, kjer dobimo nazaj logaški okraj do Rakeka. Idrinja torej ostane italijanska, poleg tega pa dobe Italijani celo snežniško pogorje. V točki drugi se ugotavlja, da postane italijanski Zadar in sicer mesto ter okolica (zaderska občina je precej obširna ter obsega mesto in precejšnjo okolico) dalje še občine Arbanasa, Crno, Bakanjac in del občine Diklo. Od isterskih otokov dobe Italijani Čres in Lošinj, od dalmatinskih Lastvo in Pelagruž (točka tretja.) V točki četrti priznavata obe državi Reko za neodvisno državo in sicer v mejah kakor je pripadala kot corpus separatum Ogrski. V

točki peti se določi brezprizivna razsodba švicarskega zveznega predsednika v razmejitvenih vprašanjih. V točki šesti se določa konferenca obojestranskih strokovnjakov za rešitev gospodarskih in finančnih vprašanj dva meseca po obojestranski ratifikaciji pogodbe. V točki sedmi so določene gospodarske in narodnostne ugodnosti za Italijane v Dalmaciji ter reciprociteta vseučiliških naslovov in diplom. V točki osmi se pravi, da bodeta obe vladi kar najhitreje zaključili konvencijo, ki bo imela za nalogo pospešiti intimni vzajemni razvoj kulturnih odnošajev med obema državama.

Napram poročevalcu ljubljanskega 'Jutra' se je izjavil Trumbić o pogodbi z Italijo sledeče:

„Končali smo spor, ki se je zavlačeval tako dolgo, ker so temeljni interesi bodočnosti naše države zahtevali, da se ta spor konča. Interes državne celine nam je narekoval potrebo, da smo pristali na neizbežne in težke žrtve, ki smo jih prinesli našemu narodnemu edinstvu. Naši bratje, ki niso tako srečni, da bi pripadali naši novi državi, naj bodo prepričani, da je ta naša žrtev bila neizogibna posledica razmer. V našo korist je, da smo prišli do neposrednega sporazuma. Delo naših delegatov je sedaj predloženo sodbi našega naroda. Ali samo bodoče generacije bodo mogle izreči svojo končno sodbo. Bolesti našega naroda, žrtve sporazuma ne čuti nikdo bolj, kakor mi, ki smo sklenili ta sporazum. Toda naša dolžnost je bila, da delamo s stisnjenimi zobmi kot odgovorni predstavniki dvanajstmilijonskega naroda, ki v teh usodepolnih časih ni mogel živeti v negotovosti brez določenih mej na vseh straneh. Sporazum z Italijo pomagal bi naši državi, da tudi na zunaj pokaže svojo moč. Sedaj pa je dolžnost našega naroda, da izkoristi v svojo srečo ujedinjenje in svobodo, katero je dohil.

V odgovor!

Dne 15. novembra t. l. se je vršil v minoritskem samostanu v Ptujju klerikalni shod. Poroča se mi med drugim, da se je precej napadalo odvetnike. Neki govornik je trdil, da je neki ptujski odvetnik zaračunal za pismo v Italijo, tam nahajajočemu se ujetniku znesek po 3000 K. Ker je precej znano, da sem opravljal delo za ujetniške rodbine menda edino jaz, smatram za svojo dolžnost, da na ta napad odgovorim.

Prvi čas po vrnitvi iz ujetništva sem opravljal obširno korespondenco z rodbinami ujetih tovarišev časnikov. Ko se je med tem razvedelo doma, da sem se vrnil, so se zatekali k meni mnogoštevilne rodbine (najmanj 50), ki so dale potom mene pisati ujetim sorodnikom, pošiljati denar, vpraševati v Švici in na Dunaju glede usode ujetih ali pogrešanih sorodnikov. Delal sem prošnje za predčasno vdomovljenje mnogih ujetnikov v Italiji ter skrbel za tozadevne intervencije demokratskih narodnih zastopnikov pri vladi v Beogradu. Vse to delo sem opravljal skozi leto dni in več iz usmiljenja in sočustvovanja napram ujetnikom. Niti gotovih izdatkov nisem nikomur zaračunal, kar priča še danes ujetniški akt v pisarni in vse osobje. Ta dejstva kažejo, kake moralne kvalitete je zgorajšnji napad name. O tem naj sodijo bralci sami.

Ptuj, dne 16. novembra 1920.

Dr. Tone Gosak, odvetnik v Ptujju.

Gospodarstvo.

Prvo pretakanje novega vina.

Kdor hoče umno kletariti, se ne sme ravnati po pratiki, ampak mora za vsak slučaj posebej preudariti jeli potrebno to ali ono delo izvršiti prej ali slej, kakor je sicer splošno v navadi. Posebno mora biti v tem oziru pozoren tudi glede prvega pretakanja.

S prvim pretakanjem po burnem vrenju dosežemo, da se loči vino kolikor mogoče od drož in da se novo vino prezrači.

Drože, to so glivice kvasnice in pa razne druge primesi, ki so prišle z grozdem v most, se vsedejo po burnem vrenju na dno; most se začne čistiti. Kvasnice, ki so se izživele in druge v drožeh se nahajajoče snovi pa počno se razkrajati, to je gniti, to gnitje spremeni okus vina, ki se lahko vsled tega tudi popolnoma skvari. Ako hočemo to preprečiti, je torej neobhodno potrebno, da vino, kakor hitro se začne čistiti, ločimo od drož, t. j. pretočimo. Šibka vina, to so taka, ki imajo malo moči (alkohola) in ne preveč kisline in pa vina iz gnilega grozdja ter vina v toplih kletah se posebno rada pokvari, če se predolgo odlaga s prvim pretakanjem. Včasih pa se ne spremeni okus vina tudi, če leži eno leto in dalje na drožeh. Dogaja se to v mrzlih kletah pri močnem, pa tudi pri zelo kislem vinu; taka vina so pa redkokdaj čista in rada počrne po pretoku.

V drožeh se pa nahajajo tudi neke vrste glivic, ki po končanem burnem vrenju zmanjšujejo kislino v vinu. Določitev časa za prvi pretok je torej odvisna tudi od množine kisline, ki jo vsebuje vino. Bolj kislina vina je vsled tega pretakati pozneje, kakor manj kislina.

Če je tudi znabiti pri gotovih okolščinah v pojedinih slučajih pozno pretakanje tu in tam ugodno za razvoj vina, bode vendar za naše razmere bolj umestno vino takoj po burnem vrenju, najkasneje pa do sredine februarja ločiti od drož, to je prvokrat pretočiti in tudi, če je le deloma čisto. Na ta način pridejo one kvasne glivice, ki še plavajo v vinu, v dotiko z zrakom, kar jih zopet poživi, ojači in prisili k zopetnemu delovanju, ki povzroči, da vino dobro povre. Ob enem delujejo pa tudi kisline razjedajoče glivice, vino postaja vedno popolnejše in mi pravimo, da vino zori.

Pripomnim še, da je vino iz nezdravega ali gnilega grozdja treba takoj po burnem vrenju pretočiti, da se čim preje izločijo vinu slab okus dajoče snovi. Da se moramo posluževati pri pretakanju čiste, primerno pripravljene, to je povinjene posode, je samo ob sebi umevno. Drugo vprašanje je pa, ali naj sode, v katere mislimo pretakati, zažveplamo ali ne. To je pač popolnoma odvisno od vina, ki prihaja tu v poštev. Vino iz zdravega čistega grozdja, ki je pravilno odvrelo in ima čist okus ter ne spreminja svoje barve, ako ga postavimo v kozarcu čez noč v sobo, ne bomo pretakali v zažveplane, ampak v snažne, s čisto vodo splahnjene sode. Vino iz gnilega ali sicer bolnega grozdja, ter ono, ki na zraku porjavi, je vsekakor pretakati v sode, ki smo jih nekoliko zažveplali. Žveplova sokislina prepreči namreč razvoj vinu škodljivih, oziroma okus vina spreminjajočih snovij. Po opisanem si lahko vsak sam prevdari, kedaj naj prvokrat pretaka. V splošnem pa ne bode umestno odlagati s prvim pretakanjem čez sredino prosinca. Nekateri bodo lahko protakali tudi že koncem novembra. Med tem pa je vino spolnjevat, da se ne zbiri in da ne cikne.

Jos. Zupanc.

Dopisi.

Državna razredna loterija. V prihodnjih dneh začela bode poslovati naša državna razredna loterija. Vsako kolo je razdeljeno v 5 razredov ter se bodo izdajale cele, polovične, četrtinske in osminske srečke. Cena celim srečkam za vsak razred znaša 192 K in bode v vsakem kolu izžrebana polovica vseh srečk. Glavni dobitnik znaša 4.000.000 K. Interesenti se opozarjajo, da si naročijo in

puštijo rezervirati srečke že vnaprej čim prej, da se jih zamore naročiti. Pooblaščen prometno mesto za državno loterijo v Ptujju je Podružnica Ljubljanske kreditne banke.

Usmiljeni bratji iz Kandije pri Novem mestu bodo pobirali prihodnje tedne po Štajerskem. Priporočamo jih vsem usmiljenim srcem!

Verouk na deški meščanski šoli v Ptujju. Na volilnem shodu v minoritskem samostanu dne 15. t. m. je g. Brenčič trdil, da se na tukajšnji deški meščanski šoli ne poučuje verouk. G. Brenčič bi lahko vprašal pri mestnem župnijskem uradu, predno na javnem shodu trdi neresnico. Izvedel bi, da g. mestni vikar Cilenšek poleg vseh svojih pisarniških poslov zelo požrtvovalno in vestno poučuje verouk na deški meščanski šoli v Ptujju. Res pa je, da je v Ptujju pomanjkanje katehetov, ker se gg. dr. Korošec in drugi duhovniki raje bavijo s politiko nego z dušnim pastirstvom in poučevanjem verouka.

Primorski begunci, ki so vsled političnih prilik v zasedenem ozemlju bili materialno oškodovani, bodisi vsled neopravičene internacije ali zapora, bodisi vsled izgredov, se pozivajo, da v najkrajšem času predložijo Uradu za zaščito beguncev, Ljubljana, Turjaški trg 3, vsa tozadevna dokazila oziroma verodostojne podatke o utrpljeni škodi. V spisu naj se navede ime, takratno bivališče in pristojnost oškodovanca.

Požar. V tovarni za špirit in kvas v Račjem je v četrtek zvečer iz neznanega vzroka izbruhnil požar, ki je kljub intervenciji požarnih bramb tovarno popolnoma upepelil.

Miklavžev večer z raznovrstnim sporedom priredi ptujski Sokol za članice, članstvo in vse prijatelje Sokolstva v soboto, dne 4. grudna t. l. ob 20. uri v Društvenem domu.

Miklavžovo za deco in naraščaj pa v nedeljo, dne 5. grudna t. l. ob 17. uri v Narodnem domu, kjer se sprejemajo darila od 10. do 12. ure in od 16. do 17. ure, ki naj bodo dobro zavita in z natančnim naslovom. Naše c. dame pa prosimo že sedaj za pecivo za naše malčke.

Odbor.

Narodni socialci so hoteli vloviti preteklo nedeljo na shodu JDS. kakega kalina za svojo falitno stranko in poslali so v boj svojega kandidata Mikuletiča, kateri je prepričan, da je požrl v par dneh svojega političnega delovanja z veliko žlico vso politično modrost. Pa kakor cele stranke, tako obstoji tudi njegova najvišja modrost v obrekovanju in zmerjanju. Misleč, da je med svojimi somišljeniki ali da piše članke za svoj lajzburnal „Nova Pravda“, je napel iste strune, pa se je hudo zmotil. Odgovoril mu je pošteno dr. Fermevc, kakor je zaslužil. Priporočali bi njemu in njegovim somišljenikom, da bi si ta odgovor zapisali vsak v svoj album. Nova Pravda pa lahko laja naprej.

Kakih sredstev se poslužujejo naši klerikalci v volilnem boju, kaže najlepše govor duhovnika dr. Hohnjeca na shodu v Ptujju, ki je pozival žene in dekleta, kojih moži ne bodo volili kandidatov SLS., da jim vsako jed prismode in presolè, onim pa, ki bodo volili z njihovo stranko, naj pripravljajo le najboljše jedila. Tudi v cerkev to nedeljo ni treba hoditi. Gospodje mislijo pač žene in dekleta sami „troštati“, če nastanejo doma prepiri, svojim ovčicam pa pridigovati, da je vera v nevarnosti. Je tudi morala.

Z nedeljskega shoda demokratske stranke v Ptujju. Ko je minister dr. Kukovec razpravljal o težavnem položaju, v katerem so bili naši delegati primorani podpisati pogodbo z Italijo v Sv. Marjeti, so klicali nekateri priznani pristaši NSS.: „Italijani naj zasedejo Ljubljano! Italija naj zasede celo Slovenijo!“ Obsojamo prav odločno takšne in enake izraze nevolje nad šentmarjetsko pogodbo. Posebno neumestno je še, ako vsklikajo tako državni nameščenci če tudi iz zasedenega ozemlja. Nas vse boli, da ni prišlo do ujedinjenja celega slovenskega plemena. Ker nismo ujedinjeni vsi Slovenci, pa vendar ne bomo dajali prednost Italiji pred Jugoslavijo. Kdor kriči, da naj raje vse Slovence pohrustajo Italijani, ta hujska proti ujedinjenju